

4. Тоффлер Э. Метаморфозы власти / Э. Тоффлер ; пер. с англ. – М. : ООО «Издательство АСТ», 2003. – 669 с.
5. Алан Маттер рассказал о будущем медиарынка в Cabinet Lounge [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.snob.ru/profile/24088/blog/62149>. – Заголовок з екрана.
6. Тоффлер Э. Третья волна / Э.Тоффлер. – М. : АСТ, 2004. – 784 с.
7. Глобальная диджитализация – к чему это приведет? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://befirst.com.ua/expert/show/211-globalnaya-didzhitalizaciya-k-chemu-eto-privedet/>. – Заголовок з екрана.
8. Диджитализация масс-медиа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://annababicheva.wordpress.com/2013/08/19/диджитализация-масс-медиа/>. – Заголовок з екрана.
9. Шесть тенденций развития медиа по мнению Элвина Тоффлера [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://media-ecology.blogspot.com/2011/02/6.html>. – Заголовок з екрана.
10. Alyahya M. Kh. A Democratic Roadmap for Egypt / Mohammed Khalid Alyahya [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.huffingtonpost.com/mohammed-khalid-alyahya/egypt-democracy_b_3716660.html. – Заголовок з екрана.
11. Чорна І.В. Порівняльний аналіз нормативно-правового регулювання рекламних ринків в Україні та Австралії / І.В. Чорна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – № 1. – 2013. – С. 60-63.

УДК 651

В.М. Удовик

МАТЕРІАЛИ АНАЛІТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУПРОВІДІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА В КРАЇНАХ СВІТУ

У статті висвітлюються питання формування документальних ресурсів інституту президентства інформаційно-аналітичними організаціями у провідних країнах світу та СНД, а також введення їх у електронний інформаційний простір.

Ключові слова: інститут президентства, аналітичні організації, документальні ресурси, інтернет.

V.M. Udovik

RESOURCES ANALYTICAL ORGANIZATIONS IN INFORMATION SUPPORT OF THE PRESIDENCY IN THE WORLD

The article investigates the issue of forming the documentary resources of the presidency of information and analytical organizations in leading countries and the CIS and introduction it into an electronic information space.

Keywords: the presidency, analytical organizations, documentary resources, Internet.

Досвід передових країн світу показує, що в сучасному інформаційному суспільстві система інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади набуває все більшого значення. У кожній країні функціонує безліч громадських чи державних установ, які спеціалізуються на аналітиці інформаційних потоків і стратегічному плануванні та прогнозуванні. Інститут президентства як один із

найважливіших державних і політичних органів також потребує постійної інформаційно-аналітичної підтримки з боку подібних інституцій.

Приватні інформаційно-аналітичні агентства з'явилися ще на початку ХХ ст. у США, але зростання їхнього впливу та збільшення кількості по всьому світу припало на початок 50-х рр. На сьогодні нараховується більше

б 500 приватних та державних аналітичних інституцій по всьому світі, але найбільше у США – 1 823 [9]. Ці установи або т.зв. «мозкові центри» мають свої специфічні (вузько-спрямовані або універсальні) напрями досліджень, враховуючи потреби замовників та завдання, які стоять перед вищими державними органами. За період своєї діяльності вони накопичують значний масив документальних ресурсів, який при формуванні в електронні бази даних дають можливість підвищити оперативність виконання замовлень і представляють важливу джерельну базу для дослідників. На жаль, доступ до цих ресурсів мають лише співробітники даних установ, але результати досліджень часто вводяться в інформаційний простір шляхом публікації в спеціалізованих періодичних виданнях або представлені на власних інтернетсторінках організацій.

У даній статті інформаційно-аналітичні установи різних країн, що займаються дослідженням проблематики інституту президентства, розглядаються з точки зору введення ними в інформаційний простір документальних ресурсів та збереження інформаційних матеріалів про інститут президентства з можливістю доступу до них для дослідників.

Аналітичні організації давно стали об'єктом історіографічних досліджень. Дослідники розглядали їхню роль у забезпеченні державної політики та вплив на політичних діячів [1; 3; 4; 8], результати діяльності провідних співробітників [5], а також як окремо взяті установи (історія, спеціалізація та вплив на суспільні процеси) [13]. Але організації з дослідження проблематики інституту президентства недостатньо повно висвітлені у вітчизняній та зарубіжній історіографії, зокрема щодо доступу до інформаційних ресурсів, напрацьованих за роки діяльності цих інституцій.

Діяльність «мозкових центрів» спрямована на дослідження суспільно-політичних і соціально-економічних процесів у країні та світі, впливу на них глобалізації, а також на пошук оптимальних шляхів вирішення внутрішніх і зовнішніх проблем, які дозволять вищій державній владі побудувати ефективну державну політику, а суспільству її підтримати. Ці інституції засновуються як державними органами, так і політичними партіями, при-

ватними структурами, громадськими організаціями. Головні результати функціонування аналітичних агентств оформлюються у вигляді монографічних досліджень, звітів, аналітичних записок, інформаційних повідомлень, а також обговорюються на конференціях, семінарах, брифінгах та під час наукових дискусій на сторінках періодичних видань.

Установи, які займаються інформаційно-аналітичним забезпеченням вищих органів влади та створенням дискусійних майданчиків для вироблення найоптимальніших рішень у вирішенні актуальних державних проблем у різних країнах, мають свої особливості. У країнах зі слабким розвитком громадянського суспільства та демократичних інституцій, жорсткою централізацією державної влади, провідну роль у інформаційно-аналітичному забезпеченні органів державної влади відіграють державні установи. А в тих країнах, де сильне громадянське суспільство, уряд та президент ідуть на залучення приватних чи громадських установ для інформаційно-аналітичного забезпечення. Яскравим прикладом таких організацій є дослідницькі центри в США.

У цій країні установи, що займаються дослідженням функціонування та розвитку інституту президентства, можна поділити на три групи: незалежні громадські, університетські та державні організації. За кількістю університетських переважають, тому що в США університетська наука активно розвивається. Необхідно відмітити, що в США велика кількість громадських організацій та університетських кафедр, які займаються дослідженням інституту президентства, але небагато з них мають загальноамериканське визнання та доводять свої наукові результати до органів державної влади.

Одна з найбільших і найвпливовіших аналітичних громадських організацій у США – Фонд «Спадщина» – The Heritage Foundation (<http://www.heritage.org>), яка всі свої дослідницькі й аналітичні роботи поширює серед вищої державної влади. Мета створення фундації, визначена її засновниками, – побудова статистичної моделі суспільства і забезпечення доступу до неї широкої громадськості [2].

Фонд заснований 1973 р. і є не лише дослідницькою організацією, а й навчальним закладом. На сьогодні він відомий не лише у США, а і по

всьому світу. За даними рейтингу світових «мозкових центрів», складеного Пенсільванським університетом 2012 р., «Спадщина» посідає 18-е місце у світі та 1-е – за використанням інтернет-джерел і соціальних медіа [9].

Ця організація відома тим, що готує для новообраних президентів США аналітичні праці щодо детального обґрунтування комплексу заходів для застосування в усіх сферах діяльності Адміністрації президента. Наприклад, «Мандат на лідерство» (20 томів) та «Мандат на лідерство-2» для президента США Р. Рейгана, а також «Пріоритети для президента» (376 стор.) для президента США Дж. Буша-молодшого. Завдяки приватному фінансуванню та управлінню на принципах громадського суспільства науково-дослідними роботами, у Фонді забезпечується об'єктивність досліджень і незалежність оцінок. Будучи найбільшою громадською організацією науково-дослідного спрямування у США, Фонд складається з 14 установ, серед яких Центр азійських досліджень, Центр аналізу даних, Центр ЗМІ та публічної політики, Центр політичних інновацій, Центр свободи імені Маргарет Тетчер та ін.

Крім того, Фонд видає електронний журнал «The insider» (<http://www.insideronline.org>), результати наукових досліджень та інформаційні буклети. На сайті організації публікуються інформаційні ресурси, які включають у себе результати наукових досліджень співробітників Фонду. Ці ресурси згруповані за групами: звіти, інформаційні буклети, тексти лекцій, які були прочитані видатними політиками чи експертами всього світу в самому Фонді «Спадщина», а також їхні коментарі з актуальних питань, мультимедійні матеріали. Фонд має свій блог (<http://blog.heritage.org>), на якому проводиться дискусія між експертами стосовно актуальних американських чи світових подій.

У Нью-Йорку діє Центр із дослідження інституту президентства та Конгресу – The Center for the Study of the Presidency and Congress (CSPC) (<http://www.thepresidency.org>), заснований 1965 р. як неприбуткова організація з метою сприяння президенту та парламенту, збереження історичної пам'яті інституту президентства, вироблення стратегічних пріоритетів розвитку державної полі-

тики та виховування нових політичних лідерів Америки. До вирішення зазначених питань Центр залучає відомих експертів, політиків та державних службовців. CSPC також організовує стажування для студентів та аспірантів з провідних університетів США для ознайомлення з основами публічної політики, взаємовідносин президента та парламенту, впливу на політику президента ЗМІ та громадської думи. Крім того, CSPC щоквартально видає спеціалізоване видання «The Presidential Studies Quaterly», присвячене дослідженню інституту президентства у США. Тут публікуються також матеріали, присвячені як методологічним питанням, так і аналізу практичних проблем президентства в інших країнах. На жаль, відкритого доступу до матеріалів цього журналу немає, але на сайті Центру публікуються аналітичні доповіді з актуальних питань (наприклад, «Америка у багатополлярному світі: регіональні робочі групи» та ін.). Крім того, співробітники Центру ведуть блог, в якому триває дискусія з проблем, що стоять перед президентом та парламентом (наприклад, на останніх обговореннях порушувалися питання вдосконалення взаємовідносин між США та Африканським континентом) [10].

Як було зазначено вище, значна частина досліджень присвячена функціонуванню інституту президентства в США та проводиться в університетах. Відзначимо провідні організації, які не лише мають авторитет серед дослідників, а й вводять у інформаційний простір науково-інформаційні матеріали із зазначеної проблематики.

Одна з провідних організацій з дослідження документальної спадщини інституту президентства в США – Міллер-центр. Він створений 1975 р. на базі Університету Вірджинії та замислювався фундаторами як позапартійна установа, що надаватиме допомогу вищій державній владі у підвищенні ефективності державного управління. На сьогодні установа має у своєму розпорядженні фонд близько \$50 млн. Про важливість агенції свідчить той факт, що президенти США особисто звертаються до неї.

Наукові дослідження та діяльність співробітників інституту спрямовані у таких напрямках: дослідження інституту президентства, вироблення методологічних засад до-

слідження державної політики, введення у суспільний та науковий обіг документальних ресурсів з проблематики інституту президентства з метою заохочення та активізації громадянського суспільства, а також сприяння роботі двопартійної комісії, яка виробляє спільні рекомендації для президента та парламенту стосовно актуальних подій. За часи існування Центру, його співробітники підготували більше 300 праць, дві з яких були нагороджені премією Бенкрофта (за досягнення у галузі історії США).

На веб-сайті установи (<http://millercenter.org>) представлені не лише історичні відомості та фактологічна інформація про президентів США, а й багатий архівний матеріал (аудіо- та відеовиступи президентів США).

У 80-х рр. ХХ ст. Центр перехопив ініціативу від президентських бібліотек США в реалізації проектів усної історії президентства США, при цьому сформувавши найбільший архів аудіовізуальних та стенографічних матеріалів. Очолює проект усної історії Міллер-центру проф. Рассел Л. Райлі. Цей інститут розробив новий підхід у реалізації збору матеріалів усної історії. Приміром, інтерв'ю проводиться групою вчених упродовж кількох днів і охоплює великий спектр ключових осіб президентської адміністрації та політичних подій [12]. Крім того, Центр ініціює дослідження окремих політичних подій, які стосуються президентської політики (наприклад, круглий стіл «Фолклендські війни в усній історії»). Після розшифровки записів стенограми зберігаються у відповідній президентській бібліотеці і в бібліотеці Міллер-центру.

Хауенштайн Центр президентських досліджень (Hauenstein Center for Presidential Studies) (<http://hauensteincenter.org>) був створений на базі Гранд Вейл державного університету 2001 р. з ініціативи колишнього радника президента та керівника розвідки полковника Ральфа Хауенштайна. 2003 р. Центр очолив У. Глівс, який вивів центр на міжнародну арену шляхом організації міжнародних веб-дебатів за участі до 3 500 глядачів з одночасною трансляцією в YouTube. За його керівництва Центр став засновником більше 130 державних проектів, у т. ч. трьох національних конференцій. У. Глівс ініціював створення

Академії лідерства для виховування майбутніх лідерів країни серед американської молоді. На базі цієї Академії відбуваються зустрічі студентів та молоді з місцевими лідерами, які готові поділитися досвідом та своїми думками на майбутнє. Ці заходи відвідали чотири президенти США та їхні «перші леді», два віце-президенти, чотири держсекретарі та шість губернаторів. Крім того, використовуючи сучасні інформаційні технології, У. Глівс розширив коло комунікаційних каналів як із дослідниками, так і з користувачами. Він започаткував проект «Ask Gleaves» (запитайте Глівса) – перший блог у США, присвячений дослідженням інституту президентства, блог на сайті «Britannica» (<http://www.britannica.com/blogs/author/hcenter>) та завів сторінки у соцмережах (<https://www.facebook.com/hauensteingvsu>).

Центр президентських та парламентських досліджень Школи публічної політики Американського університету у Вашингтоні (<http://www.american.edu/spa/ccps/index.cfm>) заснований 1979 р. Об'єктами дослідження співробітників Центру є взаємовідносини президента та парламенту, лобювання приватних інтересів поза межами виконавчої влади та президентські виборчі кампанії. Результати наукових дискусій та розвідок учені Центру публікують на сторінках провідних фахових видань та у вигляді монографій. Наприклад, за останні роки вийшли праці проф. К. Нельсона «Грант-парк: демократизація президентських виборів 1968-2008» (2012), директора Центру Д. Тербера «Обама на посаді» (2011), «Боротьба за владу: взаємовідносини президента та Конгресу» (2009), «Виборчі кампанії. Американський стиль» (2009) тощо. Центр проводить цикл лекцій і навчальних семінарів у вихідні дні для студентів та молодих політиків. Наприклад, восени 2013 р. відбулися такі лекції: «Використання інтернету в інформаційно-пропагандистських кампаніях», «Управління інформаційно-пропагандистськими кампаніями», «Етика та лобювання», «Виборче поле» та ін.

Центр Пітера Калікофа з дослідження президентства США Університету Хофстра (<http://www.hofstra.edu/academics/colleges/hclas/prssty/index.html>) – одна з молодих уста-

нов (створена 2006 р.), але яка зарекомендувала себе як достойний конкурент впливовим аналітичним інституціям. Співробітники Центру були активними учасниками громадського обговорення під час президентської виборчої кампанії 2008-2009 рр. Крім того, Центр Пітера Калікофа організував 11 конференцій з дослідження діяльності кожного президента США, починаючи з Франкліна Рузвельта до Білла Клінтона. У роботі цих заходів взяли участь чотири колишні президенти США – Джеральд Форд, Джиммі Картер, Джордж Буш-старший та Білл Клінтон. На сайті є відео з їхніми промовами. Крім проведення щорічних конференцій, Центр сприяє науковим дослідженням, пов'язаним з американським президентством, та фінансує серію лекцій видатних учених і політиків із зазначеної проблематики.

Необхідно відмітити, що в інформаційно-аналітичному забезпеченні інституту президентства у зовнішньополітичних відносинах велику роль відіграють розвідувальні служби. Наприклад, за спогадами керівника Центральної розвідки США А. Даллеса, однією з причин створення ЦРУ в США була необхідність координації розвідувальної інформації та її оперативний аналіз для забезпечення вищих керівників держави [6; 7]. Від самого початку ЦРУ розпочала підготовку щоденних та щонедільних бюлетенів, в яких проводилась оцінка світових подій на основі моніторингу інформаційних повідомлень з усього світу.

Необхідно згадати й провідний дослідницький інститут з проблематики інституту президентства у Мексиці – Центр Вісенте Фокса (<http://centrofox.org.mx>), який розпочав свою роботу 2007 р. Цей Центр поєднав у собі всі види організацій, що займаються документальною спадщиною – це бібліотека, музей та науково-дослідний інститут. Бібліотека та музей наділені меморіальними функціями з метою формування інформаційних ресурсів (книги, періодичні видання, аудіо-, відеоматеріали), які висвітлюють передвиборчу кампанію та діяльність на посту глави держави президента Мексики 2000-2006 рр. В. Фокса [11]. Водночас науково-дослідний інститут займається дослідженням державного управління, проведенням науково-практичних конференцій та виробленням рекомендацій з підвищен-

ня ефективності діяльності президентської влади в країні.

На терені СНД, у країнах якого сильні позиції президентства, інформаційно-аналітичним забезпеченням органів державної влади, зокрема інституту президентства, займаються державні науково-дослідні установи.

Інформативно насичений веб-портал Російського інституту стратегічних досліджень (<http://www.riss.ru>), який займається інформаційним забезпеченням не лише президента та його служб, а й апарату уряду, парламенту та інших органів вищої державної влади. Цікаво, що серед завдань Інституту, крім аналізу та прогнозування політичних і соціально-економічних процесів на глобальному та регіональному рівнях, забезпечення національної безпеки, розгляду шляхів врегулювання кризових ситуацій тощо, є й протидія фальсифікаціям історії на пострадянському просторі. Інститут у своєму складі має 6 дослідницьких Центрів та філіали як у Росії, так і за кордоном. У світовий інформаційний простір вводяться матеріали досліджень у вигляді аналітичних довідок, які охоплюють усі найважливіші соціально-політичні та економічні питання РФ та країн світу, а також шляхом публікації електронної повнотекстової версії наукового журналу «Проблеми національної стратегії», в яких, крім зазначених проблем, порушуються питання зовнішніх ризиків та загроз.

Інформаційно-аналітичний центр при Адміністрації президента Республіки Білорусь (<http://iac.gov.by>) створений 2006 р. як провідна державна науково-дослідна установа в галузі інформаційно-аналітичного забезпечення президента та його адміністрації зі стратегічних напрямків усіх галузей розвитку суспільства. Центр був сформований на базі Інституту соціально-політичних досліджень при Адміністрації президента та продовжив його роботу. Результати роботи Центру, представлені на його веб-сторінці, являють собою матеріали, присвячені щоденній роботі президента (огляди (двічі на місяць)) та щорічному зверненню до білоруського народу та Національних Зборів. Крім того, співробітники Центру проводять і щомісячні соціологічні опитування з різноманітної тематики щодо актуальних подій державної політики.

Казахський інститут стратегічних досліджень при Президентові Республіки Казахстан (КИСИ) (<http://www.kisi.kz>) – державна науково-дослідна установа, головним завданням якої є науково-аналітичне забезпечення діяльності глави держави й Адміністрації Президента Казахстану. Інститут проводить фундаментальні дослідження зі стратегічних проблем зовнішньої та внутрішньої політики, соціально-економічного розвитку Казахстану, готує матеріали прогнозно-аналітичного характеру для керівництва країни. Реалізуючи дані завдання, співробітники інституту проводять моніторинг внутрішньополітичного та соціально-економічного розвитку суміжних країн; аналізують двосторонні відносини Казахстану з Росією, Китаєм, США, Туреччиною, країнами Європейського Союзу і СНД; досліджують проблеми інтеграції на пострадянському просторі, а також процеси демократизації та становлення політичних інститутів у Казахстані, проблеми економічної безпеки Республіки Казахстан і тому подібне. На сайті інституту представлені всі друковані видання (у повнотекстовому вигляді), в яких співробітники представляють результати своєї роботи (періодичні журнали, монографії), а також приділена велика увага роботам президента і працівникам його Адміністрації (авторські роботи Н. Назарбаєва, послання народів Казахстану за всі роки, інтерв'ю тощо).

Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України (<http://www.niss.gov.ua>) – це державний науково-дослідний інститут, який подає на розгляд Президентові України у вигляді проектів програмних документів, експертиз нормативно-правових актів, аналітичних довідок і пропозицій щодо основних засад внутрішньої та зовнішньої політики, шляхів вирішення загальнодержавних і регіональних проблем суспільного розвитку. Більша частина аналітичних матеріалів, що згруповані за тематичним принципом, представлена на порталі Інституту. Крім того, портал надає доступ до електронних текстів наукової продукції: монографій, аналітичних доповідей, матеріалів круглих столів та двох журналів «Стратегічні пріоритети» та «Pro Futuro», а також послання Президента України до Верховної Ради України за всі роки.

Із проблематики інституту президентства проводить науково-дослідну роботу і Фонд Президентів України (ФПУ) Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Для охоплення широкого кола запитів, потреб замовників, робота ФПУ направлена як на підготовку аналітичних матеріалів, так і пошук новітньої бібліографічної інформації з проблематики державотворення, конституціоналізму та державного управління. Новітня бібліографія нових видань як в Україні, так і за кордоном, зокрема в СНГ, подається в інформаційно-бібліографічному бюлетені «Науково-інформаційні ресурси про президентів та інститут президентства», електронні версії якого представлені на порталі НБУВ (<http://nbuv.gov.ua/bull/j>). При запитах користувачів дана література може бути замовлена через бібліотечні канали та наукові міжнародні зв'язки. Крім того, інформаційні ресурси, які використовувалися в забезпеченні вищих органів державної влади, входять до складу електронних баз даних (бібліографічна, повнотекстові, мультимедійна та фактографічна), що дає змогу, за потреби, швидко відновити матеріали та використати ретроспекцію зарубіжного досвіду. Аналітичні матеріали й інформаційні ресурси, які формуються за участі ФПУ, відображають як суто президентську тематику, так і актуальні проблеми державного управління та конституціоналізму, які стоять перед українським суспільством. У інформаційно-аналітичному бюлетені «Інститут президентства в системі сучасних міжнародних відносин» відображаються також питання президентських виборчих перегонів та впливу міжнародних і глобалізаційних процесів на українську державну політику. Для висвітлення реакції зарубіжної спільноти на діяльність органів державної влади в Україні, зокрема інституту президентства, ФПУ проводить моніторинг провідних зарубіжних ЗМІ на предмет виявлення відгуків про Україну. Результати цієї діяльності, узагальнені в реферативному виданні «Україна у відгуках зарубіжної преси», поширюється не лише серед користувачів органів вищої державної влади, а й серед більшості публічних і наукових бібліотек України та читачів НБУВ.

Отже, у більшості країн світу ведеться науково-дослідна робота з дослідження процесів функціонування та розвитку інституту президентства, але не так багато організацій займаються цими питаннями окремо, а не в контексті суспільно-політичних і міжнародних подій. Типологія таких установ залежить від ролі громадянського суспільства в країні, сильних позицій президентської влади та впливу приватного капіталу на політичних діячів. У західних країнах, де наукова робота зосереджена переважно в університетах, більшість спеціалізованих центрів з дослі-

дження інституту президентства знаходяться при освітніх закладах або ініційовані ними. В країнах СНД цими питаннями займаються, переважно, державні науково-дослідні організації. Напрацьовуючи цінний досвід з вивчення президентської влади у кризових ситуаціях, при вирішенні складних суспільних та міжнародних проблем, аналітичні організації створюють велику джерельну базу, яку намагаються вводити в сучасний інформаційний простір, зокрема в електронне середовище шляхом насичення своїх інтернетпорталів науковою продукцією загального доступу.

Використані джерела

1. Барановская Ю.В. Типология мозговых центров США / Ю.В. Барановская // Гілея (науковий вісник) : збірник наукових праць. Спецвипуск. – К., 2009. – С. 340-346.
2. Білецький В. С. «Третій сектор» як основа громадянського суспільства [Електронний ресурс] / В.С. Білецький. – Режим доступу: <http://www.vesna.org.ua/txt/biletskv/trsec.html>. – Назва з екрана.
3. Годлюк А.М. Аналітичні інститути (Мозкові центри) у зовнішній політиці США [Електронний ресурс] / А.М. Годлюк // Проблеми міжнародних відносин : зб. наук. праць. – К.: КиМУ, 2011. – Вип. 2. – С. 78-88. – Режим доступу: <http://www.kymu.edu.ua/vmv/v/p02/05%20godluk.pdf>. – Назва з екрана.
4. Диксон П. Фабрики мысли / П. Диксон ; пер. с англ. ; под общ. ред. В.И. Седова. – М. : Прогресс, 1976. – 421 с.
5. Дугин А.Г. Основы геополитики / А.Г. Дугин. – М. : АРКТОГЕЯ-центр, 2000. – 928 с.
6. Старкин С.В. Аналитические издания ЦРУ как инструмент информационного обеспечения американского внешнеполитического процесса: основные этапы эволюции [Электронный ресурс] / С.В. Старкин // Теория и практика общественного развития. – 2011. – № 2. – Режим доступа: <http://www.teoria-practica.ru/-2-2011/politika/starkin.pdf>. – Загл. с экрана.
7. Старкин С.В. Разведывательно-информационное обеспечение деятельности администрации Д. Эйзенхауэра [Электронный ресурс] / С.В. Старкин // Вестник ЯрГУ. Серия Гуманитарные науки. – 2011. – № 3 (17). – Режим доступа: <http://www.fmo.unn.ru/files/2013/05/Starkin-S.V.-Razvedy-vatel-no-informatsionnoe-obespechenie-deyatel-nosti-D.-E-jzenhaue-ra.pdf>. – Загл. с экрана.
8. Шейдина И.Л. США: «фабрики мысли» на службе стратегии / И.Л. Шейдина. – М. : Наука, 1973. – 192 с.
9. 2012 Global Go To Think Tanks Index Report [Electronic resource]. – Access mode: http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1006&context=think_tanks. – Title from screen.
10. How Can the US Best Redefine. Its Approach to Economic Engagement with Africa? [Electronic resource]. – Access mode: <http://presidentialfellows.wordpress.com>. – Title from screen.
11. Martin Diego Rodriguez Azcárraga, Salinas Pliego, Slim y Roberto Hernández, entre asociados del Centro Fox [Electronic resource] / Martin Diego Rodriguez // La Jornada. – Access mode: <http://www.jornada.unam.mx/2007/05/31/index.php?section=politica&article=015n1pol>. – Title from screen.
12. Oral Histories [Electronic resource]. – Access mode: <http://millercenter.org/scripps/archive/oralhistories>. – Title from screen.
13. The Power of Ideas. The Heritage Foundation at 25 Years [Electronic resource] / by Lee Edwards Jameson. – Access mode: <http://www.nytimes.com/books/first/e/edwards-ideas.html>. – Title from screen.